

կան շտաբ, որոնց ենթարկւում էին ճակատապետներն ու վաշտապետները: 20—50 տարեկան բոլոր տղամարդիկ տրամ էին գէնքի տակ, երկրապահ զինւորութեան դրութեամբ, 20—25 ընտիր սպաների ղեկավարութեան տակ: Դեկտեմբերի կէսերին Գորիս հասաւ Դրօի էկսպեդիցիոն զօրամասը, և Դրօն յայտարարեց Զանգեզուր-Ղարաբաղի ընդհանուր հրամանատար:

Այսպէս կազմակերպւած, յուն. 19-ին, զանգեզուրցիք մի գրոհով մաքրեցին Բուն Զանգեզուրի և Ղափանի միջև ընկած տարածութիւնը՝ Դոնդարլու—Շուռ—Նուխ—Ասկիլուամի թրքական չըջանը, մօտ 30 գիւղ: Մարտին գրաւեց Աւդալար—Ալեանշու—Մուսուլմանլար—Բարդալաւա չըջանը, ուր գտնւում էին մօտ 120 թրքական գիւղեր: Թրքութիւնը թողեց ու հեռացաւ Ագրբէջան:

Իր հերթին, գործի վրա էր և Սուլթանովը: Նոյնմբերի պարտութիւնից յետոյ, նա եռանդով պատրաստւում էր Զանգեզուրի և Ղարաբաղի գրաւման: Օգոստ. 22-ի համաձայնութիւնը նրա ձեռքին ժամանակ վաստակելու միջոց էր լու: Մի կողմից աշխատում էր պառակտել զարաբաղցիներին, միւս կողմից զինւորական ուժեր համախմբել՝ Ղարաբաղը գէնքով ընկճելու դիտաւորութեամբ: Փետրւարին համարեա ագրբէջանեան ամբողջ բանակը—մօտ 10 հազար հոգի — հաւաքւած էր Ղարաբաղի ճակատում: Լուրեր էին տարածւում որ ագրբէջանեան զօրամասերի ընդհանուր ղեկավարն է Նուրի փաշան, օգնականը՝ Վոր. Ներուզովը և նրանց տրամադրութեան տակ գտնւում են բազմաթիւ թիւրք սպաներ:

Ղարաբաղցիք տեսնում էին այդ և նոյնպէս պատրաստութիւններ տեսնում՝ վիժեցնելու համար Սուլթանովի ծրագիրները: Գաւառում դործում էր Ինքնապաշտպանութեան Մարմինը սպայ Զ. Մեսեանի, Ա. Միքայէլեանի և ուրիշների մասնակցութեամբ: Ղարաբաղի և Զանգեզուրի միջև հաստատւած էր համադորձակցութիւն, և Ղարաբաղը դրսից ստանում էր ռազմամթերք ու նիւթական օգնութիւն:

Երկու կողմերը՝ Սուլթանովն ու զարաբաղցիք պատրաստւում էին տենդադին և առանց ծածկելու: Փետր. 19-ին, երբ Ագրբէջանն արդէն բաւականաչափ զօրք էր համախմբել Ղարաբաղի շուրջ, Սուլթանովը դիմեց Շուշիի Հայոց Ազգ. Խորհրդին՝ պահանջելով Ղարաբաղը յայտարարել Ագրբէջանի մաս: Սուլթանովի համար այլևս Հաշտութեան Վեհաժողով գոյութիւն չունէր, և «սահման քաջաց գէնն իւրեանց» սկզբունքը մնացել էր միակ հեղինակաւորը:

Այս պահանջի առթիւ, փետր. 22-ին, Շուշու գիւղում գումարեց 8րդ համադումարը, որին ներկայ էին 96 պատգամաւորներ Գիւլիստանից, Զիւանչիից, Խաչէնից, Դիզակից ու Վարանդայից: Համադումարը որոշեց՝ մերժել Սուլթանովի պահանջը և շարունակել մնալ օգոստ. 22-ի համաձայնութեան գետնի վրա: Միաժամանակ, համադումարը բռն կերպով բողոքեց Սուլթանովի դործած կամայականութիւնների, բռնութիւնների ու սպանութիւնների դէմ: